

До Спеціалізованої вченої ради  
Національного університету  
«Одеська юридична академія»

## **ВІДГУК**

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента  
Слободянюк Марини Анатоліївни на дисертацію Чоклі Олександра  
Ігоровича «Організаційно-правові засади публічно-приватного  
регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні», поданої на  
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне  
управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне  
управління та адміністрування»**

**Актуальність теми дисертації.** В умовах кардинальних змін правового регулювання різних сфер суспільного життя, реформування публічної адміністрації, реформаторських та інтеграційних процесів у сфері діяльності суб'єктів публічної адміністрації нагальним постає питання щодо переформатування й управлінської доктрини. У контексті наведеного суттєвого значення набуває питання переосмислення доктринальних положень щодо публічного регулювання в цілому, та публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту зокрема. Необхідно зазначити, що не дивлячись на значну кількість наукових праць з цієї проблематики, у доктрині відсутнє сучасне, співзвучне часові, комплексне дослідження теоретико-прикладних питань публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту. Безперечно, питання особливостей управлінської діяльності доволі часто були предметом дослідження з боку учених, однак специфіка сфери фізичної культури та спорту залишилася поза увагою наукової спільноти.

Своєчасність обраного напрямку наукового дослідження посилюється ще й тим, що на нормативному рівні є наявними проблеми щодо належного правового регулювання розвитку фізичної культури та спорту та оновлення

законодавства, що, у свою чергу, породжує низку проблем у правозастосуванні. Вищезазначене обґрунтовує актуалізацію проблематики організаційно-правових засад публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

**Наукова новизна одержаних результатів.** Ознайомлення з дисертаційним дослідженням Чоклі О.І. дає можливість відзначити належний науковий рівень проведеної роботи, її відповідність визначеним меті та завданням, а також комплексність підходу здобувача до проблематики управлінської діяльності. Дисертація стала першим комплексним науковим дослідженням в науці публічного управління дисертацією в якій створено концептуальний підхід, в якому обґрунтовуються необхідність переходу до нової моделі публічно-приватного регулювання фізкультури та спорту, розібрано сутність приватного регулювання як самостійної складової регулювання сфери фізичної культури і спорту.

У дисертації Чокля О.І. уперше: обґрунтовано новий формат взаємодії між суб'єктами спортивних правовідносин та запропоновано нову концепцію такої взаємодії; аргументовано новий механізм фінансування фізичної культури і спорту, що включає нові підходи щодо розподілу публічних фінансів, а також залученню коштів фізичних та юридичних осіб до місцевого, регіонального та державного бюджетів; запропоновано нові механізми фінансування проектів у сфері та форми контролю щодо розподілу коштів, які виділяються на її розвиток. Автором удосконалено законодавство в сфері регулювання спортивних правовідносин шляхом внесення пропозицій до визначення поняття: спортсмен, спорт, меценатство, напрямів меценатської діяльності, а також запропоновано включення регламентно-приписних норм до джерел права у сфері фізичної культури і спорту.

Теоретичний та практичний інтерес, особливо з позицій оновлення сучасної доктрини управління, представляють запроваджені нові дефініції в діюче законодавство, що є фундаментом регулювання публічного управління фізкультурно-спортивної сфери, зокрема: любительський (аматорський)

спорт, спортивна індустрія, 24 спортивні правовідносини, спортивний спір, спортивний арбітраж, відповідальність у сфері фізичної культури і спорту та інші

У межах дослідження набули подальшого розвитку: питання джерел, що регулюють відносини у сфері фізичної культури і спорту, їх систематизації, обґрунтування необхідності прийняття кодексу фізичної культури та спорту України, що є важливим етапом у створенні зрозумілих та ефективних правил та норм для цієї галузі; розвиток нових підходів в управлінні та регулюванні фізичного виховання як важливої складової соціокультурного простору шляхом втілення різних заходів і програм, орієнтованих на підвищення зацікавленості у зайнятті фізичною культурою і спортом та як наслідок на покращення фізичної активності та загального здоров'я населення; концепція передачі в управління спортивних об'єктів приватним організаціям, таким як спортивні клуби та спортивні школи (академії); положення про те, що дієвим шляхом розвитку фізичної культури і спорту в Україні є вдосконалення державного управління спортивною індустрією та спортивною інфраструктурою тощо.

Зазначені результати заслуговують на підтримку та схвалення. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та зміст відповідають нормативним вимогам.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.** Аналіз загального змісту роботи свідчить про те, що здійснене дослідження має самостійний, творчий, цілісний характер, відзначається актуальністю і достатньо високим науковим рівнем, а також значним теоретичним і практичним значенням висновків дисертанта.

Дисертаційне дослідження О.І. Чоклі є логічно структурованим та надає змогу виокремити та послідовно дослідити широке коло питань обраної тематики на теоретичному рівні, проаналізувати положення законодавства, що регулюють організаційно-правові засади публічно-

приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Визначені у роботі завдання дослідження відповідають його загальній меті, яка полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні організаційно-правових засад публічного та приватного регулювання розвитку сфери фізичної культури і спорту; визначенні стану державно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту в Україні, її специфіки; визначенні проблемних питань регулювання та знаходження можливих шляхів їх вирішення; розроблення науково-практичних рекомендацій органам публічної влади щодо підвищення ефективності механізмів публічного управління та регулювання у сфері фізичної культури та спорту України.

Під час дослідження було використано широкий спектр як загальнонаукових, так і спеціальних методів, що були обрані з урахуванням поставленої мети. Центральним методом, що використовувався в даній роботі є системний метод. Для вивчення і поглиблення понятійного апарату дослідження використовувався логіко-семантичний метод та метод лінгвістичного аналізу. За допомогою аналітичного методу проведено узагальнення стану державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Крім того, використовувався логіко-юридичний та діалектичні методи дослідження. Основні висновки та положення дослідження ґрунтуються на методі системного аналізу чинного законодавства. Статистичний метод використовувався для аналізу й узагальнення емпіричної інформації, що стосується теми дослідження. Названі методи дослідження використовувалися в роботі у взаємозв'язку, що забезпечило всебічність, повноту і об'єктивність отриманих результатів.

Джерельну базу дисертації становить сукупність наукових праць і нормативно-правових актів, що стосуються тематики дослідження.

Структурно дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, а також з висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дисертації повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути заявлену проблематику.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячено характеристиці організаційно-правових засад публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Так, автором зазначено, що попри визнання чи невизнання спортивного права як окремої галузі права, воно все рівно буде розвиватись у своєму особливому руслі та виділятись серед інших галузей права через такі особливості як: автономія та саморегуляція, що характерно для відносин у фізкультурно-спортивній галузі; важливість як джерел спортивного права норм неправового характеру (м'якого права), тобто регламентно-приписних норм суб'єктів сфери як результату трансформації у норми легітимізованих усталених традицій у сфері, які в свою чергу є похідними від звичаїв; приватно-публічний або публічно-приватний аспект та існування різного спектру відносин як по вертикалі так і по горизонталі, з превалюванням частки в усіх відносинах саме останніх; динамічність розвитку відносин у фізкультурно-спортивній галузі в умовах ринкової економіки через призму попиту-пропозиції та «інтересу».

У другому розділі проаналізовано фізичну культуру та спорт як сфери публічного адміністрування. Так, позитивними є висновки щодо специфічності методології та предмету сфери фізичної культури і спорту підкреслені спеціальними поняттями, що знайшли закріплення в чинних нормативно-правових актах. Проаналізовано існуючий понятійно-категоріальний апарат, запропоновано нові дефініції та актуалізовано існуючі поняття у фізкультурно-спортивній галузі. Проаналізовано та зауважено, що визначення ключового поняття «спортсмен» не відповідає фактичним реаліям. Зокрема, закон містить визначення, що спортсменом є фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях. Закладені законодавцем ознаки як «систематично» та «бере участь у спортивних змаганнях» не відображає дійсної суті процесів та явищ у сфері фізичної культури і спорту. Через таке звужене тлумачення поняття спортсмена, закон не захищає та не забезпечує

реалізації прав та законних інтересів всіх людей, які займаються спортом на постійній основі або регулярно або іноді, та без участі у спортивних змаганнях. Вказане нормативне обмеження частково нівелює обов'язок держави сприяти розвитку спорту та створювати такі належні умови для заняття спортом всіх осіб, оскільки звужує предметну спрямованість обов'язку держави у забезпеченні розвитку спорту такими «контекстними бар'єрами».

Третій розділ присвячено сучасним механізмам міжнародного регулювання та напрямам оптимізації сфери культури та спорту. Вагомим є висновки, зроблені щодо змістовного наповнення організаційно-правового регулювання, яке базується на визначенні основних норм, принципів та методів, за допомогою яких держава формує, регулює та контролює сферу фізичної культури і спорту. Суб'єктний склад регулювання включає в себе державні органи влади, спеціалізовані спортивні організації, публічні об'єднання та інші учасники, які відіграють ключову роль у формуванні та реалізації спортивної політики. Об'єктний склад представляє собою сукупність правовідносин, які виникають у процесі організації, проведення та розвитку фізичної культури і спорту. Суб'єкти публічного регулювання мають забезпечити не тільки реалізацію державної політики в сфері фізичної культури та спорту, але й бути відкритими для діалогу з громадськістю, спортивними організаціями, тренерами та спортсменами. Це сприятиме підвищенню довіри до системи та збільшенню її ефективності. Об'єктний склад відображає реалії взаємодії учасників спортивного руху, їх права та обов'язки. Це передбачає не тільки формування правил гри на спортивних майданчиках, але й забезпечення дотримання прав і свобод спортсменів, недопущення дискримінації, а також захист інтересів дітей та молоді.

**Достовірність та наукова новизна одержаних результатів** досягнута за рахунок формування значного методологічного підґрунтя дисертаційного дослідження, а також вивчення значного обсягу спеціальної літератури як українських, так і зарубіжних вчених, законодавства, що регулює

організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

У дисертації порушено не розроблені раніше наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити корисні пропозиції щодо удосконалення організаційно-правових засад публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Дисертантом акцентовано увагу на важливості аспекту фізичного виховання, створення програм популяризації спорту серед молоді, адже це є запорукою підвищення здоров'я та зменшення захворюваності серед населення в довготривалій перспективі. Крім того, зменшення тягарю держави в фінансуванні медичного забезпечення різних верств населення, отже зменшення відповідних видатків бюджету. Також доведено, що розвиток та популяризація спорту має причиннонаслідковий зв'язок зі зменшенням рівня злочинності в державі, що також є актуальним з огляду на високий криміногенний чинник в Україні. В цьому контексті гарним прикладом може стати запозичення досвіду інших країн таких як Німеччина, Іспанія, Швейцарія та інші, запозичення їх досвіду як модель розвитку.

Заслуговує на увагу обґрунтування щодо особливостей вирішення спорів у сфері фізичної культури і спорту, більшість яких відбуваються в межах створених власних арбітражних та дисциплінарних органів при суб'єктах сфери – міжнародних спортивних організаціях (такі як федерації, асоціації, ліги, клуби, комітети, союзи) інших громадських об'єднаннях фізкультурно-спортивної спрямованості.

Науковий інтерес викликають висновки про те, що норми профільного закону в деяких випадках мають декларативний характер, проголошуючи певний «порядок речей», без зазначення конкретних правових механізмів регулювання та втілення нормативних приписів у життя (тобто «норми наперед»). Деякі інші норми, попри наявність вже усталеної практики та реалій суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту з'являються

через роки після їх фактичної появи. Як приклад: інститут меценатства. Деякі норми до цього часу відсутні як наприклад інститут агентства, який до речі ще не з'явився в українському законодавстві, але давно існує на практиці. В той же час, норми інших законів сфери з'явилися завдяки частковій імплементації норм міжнародного законодавства та законодавства країн ЄС, іноді без їх адаптації під наші правові реалії та без врахування особливостей існуючого законодавства, що по свої суті не є кращою практикою.

Слушним є висновок Чоклі О.І. щодо обґрунтування необхідності розширення існуючих інститутів в сфері фізичної культури і спорту інститутом «любительського (аматорського) спорту». Масовий спортивний рух торкається інтересів великої частини населення нашої країни. До цього часу такий рух (напрямок спорту) залишається непомітним з боку держави в контексті правового закріплення та регулювання, і як наслідок, відсутній належний захист прав та інтересів осіб, задіяних у любительському спорті. На нашу думку, законодавче розмежування спорту на професійний та любительський має велике практичне значення, оскільки розширить обов'язок держави у створенні умов для заняття спортом (не тільки олімпійським та професійним), а відповідно у забезпеченні права на спорт.

**Повнота викладу результатів у наукових публікаціях.** Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8 публікаціях, у т.ч. 4 – у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 3 – у тезах доповідей за матеріалами науково-практичної конференції. Ці праці є свідченням того, що розробка проблеми, якій присвячена дисертація, здійснювалася системно. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження.

**Відсутність порушень академічної доброчесності.** Фактів порушень академічної доброчесності у дисертації Чоклі О.І. та у наукових публікаціях не виявлено.

**Зауваження щодо змісту дисертації.** В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Чоклі О.І., слід відмітити наявність положень,

що потребують додаткової аргументації, пояснення або уточнення позиції автора під час публічного захисту роботи.

1. У підрозділі 1.2 автором проаналізовано становлення публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Проте критерії розмежування публічного та приватного регулювання не застосовано. Під час захисту хотілось би почути позицію автора щодо аргументації використання терміну «публічно-приватне регулювання» в єдиному порядку.

2. Залишається незрозумілим обґрунтування використання категорії «державного регулювання» у пункті 2.1. дисертації як аналогу публічного регулювання у назві Розділу 2. Під час захисту хотілось би почути позицію автора щодо вказаного питання та окреслення напрямів подальшої демаркації публічного та державного.

3. Дисертантом виокремлено форми та методи державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту. У зв'язку із зазначеним, цікаво би було почути думку автора щодо нормативного закріплення критеріїв для застосування імперативного методу впливу.

4. Дещо непослідовним видається те, що автором не приділено достатньої уваги аналізу принципів державного регулювання сферою фізичної культури та спорту. Під час захисту хотілось би почути позицію автора щодо вказаного питання.

5. Вагомими є висновки автора щодо міжнародного регулювання та зарубіжного досвіду публічного регулювання сфери фізичної культури і спорту. Залишається незрозумілою конкретна практика, що може бути використана в Україні.

Висвітлені зауваження багато в чому мають дискусійний характер та не знижують достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, висловлених в рецензованій дисертації і є свідченням творчого характеру роботи.

**Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.**

1. Дисертація Чоклі О.І. на тему «Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. У ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають інноваційний характер, відрізняються новизною в постановці проблем щодо управління сферою фізичної культури та спорту.

2. Дисертація Чоклі О.І. на тему «Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Чокля Олександр Ігорович на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

**Офіційний опонент –**

кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри адміністративного  
та фінансового права  
Національного університету  
«Одеська юридична академія»

**Марина СЛОБОДЯНЮК**

**Підпис засвідчую**